

Muzeum II Wojny Światowej

Szanowny Pan
dr hab. Michał Woźniak
Dyrektor Muzeum Okręgowego im. Leona
Wyczółkowskiego w Bydgoszczy

Przewodniczący Rady ds. Muzeów

Znak:

BD.065.25() .2016

Data:

2016-05-11

Szanowny Panie Przewodniczący,

Dnia 6 maja 2016 r. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pan Piotr Gliński wydał kolejne obwieszczenie o podjęciu decyzji w sprawie połączenia Muzeum II Wojny Światowej oraz Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 r. Tym razem nowa placówka nosić ma nazwę Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, będzie jednak z formalnego punktu widzenia zupełnie nową instytucją, a jej statut i szczegółowy program działalności zostaną dopiero opracowane. Pociągnie to za sobą także automatyczne odwołanie dotychczasowej dyrekcji, a w efekcie otworzy możliwość zmiany całej dotychczasowej koncepcji Muzeum, a zwłaszcza przebudowy jego wystawy stałej. Takie zapowiedzi były wielokrotnie publicznie formułowane w poprzednich miesiącach i latach i trudno od nich abstrahować w zaistniałej obecnie sytuacji.

Jak wskazałem w informacji zamieszczonej dnia 6 maja 2016 roku na stronie internetowej Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Pan Minister Piotr Gliński zaznaczył wprawdzie, w swoim piśmie skierowanym do mnie przed wydaniem obwieszczenia, że jego decyzja nie oznacza zamiaru tematycznego ograniczenia powstającej obecnie wystawy stałej Muzeum II Wojny Światowej. Jednocześnie jednak zapowiedział, że „nowa placówka opowiadać będzie historię wydarzeń z lat 1939-1945 uwzględniając specyfikę i tragizm polskich doświadczeń”, czego kamieniem milowym ma stać się „wyeksponowanie faktu, że ten największy w dziejach nowożytnego świata konflikt rozpoczął się atakiem Niemiec na Polskę 1 września 1939 roku”. Temu ostatniemu celowi służyć ma powiązanie Westerplatte z Muzeum II Wojny Światowej.

Muzeum II Wojny Światowej

Na uwagę zasługuje jednak fakt, że przyczyny podjęcia takiej decyzji w obydwu dokumentach (obwieszczeniu z dnia 15 kwietnia 2016 roku oraz z dnia 6 maja 2016 roku) są identyczne, jednobrzmiące, co oznacza, że zmiana nazwy nowego podmiotu z „Muzeum Westerplatte i Wojny 1939”, na obecnie istniejącą nazwę „Muzeum II Wojny Światowej” jest zabiegiem czysto formalnym, być może mającym związek z zapowiedzią Miasta Gdańsk cofnięcia darowizny gruntu, na którym budowane jest Muzeum II Wojny Światowej, gdyby przestało ono istnieć lub zostało przekształcone w placówkę o innej nazwie.

Pragnę podkreślić, że przygotowana wystawa stała Muzeum II Wojny Światowej już teraz spełnia wszystkie wymogi, które wymienił Pan Minister jako podstawę połączenia dwóch muzeów. Bardzo obszernie ukazuje ona zarówno tragiczne doświadczenia obywateli polskich w latach wojny, jak i obronę Westerplatte we wrześniu 1939 r. Zostało to szczegółowo przedstawione w *Programie Funkcjonalno-Merytorycznym*, który przekazałem Panu Ministrowi w styczniu b.r. W moim przekonaniu nie zachodzą więc żadne przesłanki merytoryczne, które powodowałyby konieczność rewizji kształtu wystawy.

Muzeum II Wojny Światowej w obecnym kształcie podejmuje również szereg działań na terenie samego Westerplatte. W 2009 r., a więc po zaledwie 10 miesiącach od powołania Muzeum II Wojny Światowej, otworzyliśmy tam stałą wystawę plenerową „Westerplatte: kurort – bastion – symbol”, która wraz z utworzoną w 2011 r. ścieżką edukacyjną, w zasadniczy sposób polepszyła walory edukacyjne tego miejsca pamięci. Zwiedzający Pole Bitwy otrzymali bowiem przejrzyste informacje ujęte w atrakcyjną formę nowoczesnej plenerowej wystawy i ścieżkę zwiedzania, prowadzącą ich śladem istniejących i nieistniejących obiektów architektury. Pracownicy Muzeum II Wojny Światowej organizują również różnego rodzaju imprezy edukacyjne, których celem jest między innymi upowszechnianie wiedzy o bohaterskich czynach obrońców Westerplatte, o przyczynach i początkach II Wojny Światowej, a także o wojnie obronnej roku 1939. Jako przykład tej aktywności można podać cyklicznie organizowaną grę edukacyjną pod nazwą „Westerplatte – znajdź klucz do historii”. Uczniowie otrzymują zadania, które przygotowane są w taki sposób, aby poprzez rozwiązywanie historycznych zagadek efektywnie połączyć zdobywanie wiedzy i zabawę, ucząc się jednocześnie pracy w zespole. Udział w grze edukacyjnej biorą również rekonstruktorzy, którzy pomagają uczniom wykonywać zadania. Dodatkową atrakcją są również przejazdy drezynami historyczną trasą kolejową na terenie dawnej Wojskowej Składnicy Tranzytowej.

W ocenie dyrekcji Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku rozszerzenie działań edukacyjnych czy nawet inwestycyjnych na terenie Westerplatte nie wymaga likwidacji naszej jednostki w jej dotychczasowym kształcie, a jedynie przy odrobinie dobrej woli ze strony

Muzeum II Wojny Światowej

organizatora, rzetelnej dyskusji na ten temat oraz sporządzenia ewentualnego planu rozbudowy problematyki Westerplatte w ramach już istniejącego Muzeum II Wojny Światowej.

Muzeum II Wojny Światowej funkcjonuje od niemal ośmiu lat, uzyskało status muzeum rejestrowego. Zatrudnia 58 osób pracowników, w tym historyków i muzealników o wysokich kwalifikacjach i dużym doświadczeniu zawodowym (m.in. jednego profesora tytularnego, trzech doktorów habilitowanych, pięciu doktorów), prowadzi szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, naukową i wydawniczą. Wydaliśmy do tej pory 34 książki, w języku polskim, angielskim i niemieckim (w przygotowaniu redakcyjnym są 3 książki, a w druku 3 książki i 3 komiksy). Nasze publikacje były wielokrotnie nagradzane, min. nagrodą Klio i nagrodą im. Jerzego Giedroycia. Zorganizowaliśmy wiele konferencji naukowych (także międzynarodowych) i wystaw czasowych. Nawiązaliśmy współpracę z większością liczących się muzealnych instytucji europejskich i światowych, zajmujących się II wojną światową.

Zgromadziliśmy do tej pory zbiór ok. 38 tysięcy eksponatów, w tym unikalnych, bezcennych rodzinnych pamiątek, które zostały nam przekazane w formie depozytów bądź darów przez różne osoby i instytucje. Zespół historyków Muzeum wykonał też gigantyczną pracę przygotowania wystawy stałej o powierzchni ponad 5 tys. metrów kwadratowych, która będzie jedną z największych w skali europejskiej i światowej. Trwa już jej instalacja, która ma się zakończyć w listopadzie br. Zespół Muzeum prowadził też niezwykle skomplikowaną budowę, która również ma być zakończona w listopadzie br. Wieloletnie prace mają doprowadzić do otwarcia muzeum i jego wystawy stałej w styczniu 2017 r.

W tej sytuacji przeprowadzanie przekształceń instytucjonalnych, zaledwie kilka miesięcy przed ukończeniem budowy, instalacji wystawy i planowanym otwarciem Muzeum, jest w naszej ocenie zamiarem nieuzasadnionym. Prowadziłoby to do paraliżu prac Muzeum w ich ostatniej, decydującej fazie. Mogłoby to także doprowadzić do rozpadu kolekcji eksponatów zebranych przez Muzeum. Już teraz wielu darczyńców zapowiada wycofanie swoich eksponatów, także tych, które mają stanowić część wystawy stałej, jeżeli zagrożona byłaby przyszłość Muzeum II Wojny Światowej w jego dotychczasowym kształcie. Zagroziłoby to integralności wystawy stałej, pozbawiłoby publiczność możliwości zapoznawania się z unikalnymi eksponatami o ogromnej wartości historycznej, a także stanowiłoby zagrożenie dla tych ostatnich. Wiele z nich wymaga natychmiastowej konserwacji, której poddajemy je w naszym Muzeum.

Muzeum II Wojny Światowej

Darczyńcy zaufali konkretnym ludziom, tworzącym konkretne muzeum, którego kształt ofiarodawcy znali i akceptowali. Ich zaufanie musieliśmy zdobywać przed długie lata, utracić można je błyskawicznie, w wyniku nieprzemyślanych przekształceń instytucjonalnych, likwidujących to, co udało się stworzyć do tej pory. Nie trzeba powtarzać, że tak nadszarpnięte zaufanie darczyńców mogłoby mieć negatywne konsekwencje dla innych placówek muzealnych, zarówno tych istniejących, jak i tych, które będą tworzone i też będą chciały pozyskiwać eksponaty od indywidualnych darczyńców.

Pragnę jeszcze raz podkreślić, że zapowiedziane przez Ministra połączenie dwóch placówek odbywałoby się przez likwidację realnie działającego od wielu lat Muzeum II Wojny Światowej z całym jego istniejącym już dorobkiem wystawienniczym, naukowym, edukacyjnym. Zagroziłoby integralności zgromadzonych zbiorów oraz gotowej już wystawy stałej, nad którą zespół muzeum pracował przez siedem ostatnich lat. W sposób oczywisty godziłoby też w autonomię instytucji kultury, przerywając kadencję dotychczasowego dyrektora (która miała obowiązywać do końca 2019 r.) i otwierając drogę do zupełnie arbitralnych zmian w wystawie stałej muzeum oraz w profilu instytucji, która będzie formalnie – a być może i merytorycznie – zupełnie innym bytem niż istniejące dotychczas Muzeum II Wojny Światowej.

Art. 5a ustawy o muzeach z 21 listopada 1996 r. mówi, że łączenie muzeów może mieć miejsce tylko jeżeli „połączenie nie spowoduje uszczerbku w wykonywaniu dotychczasowych zadań”. Jak to zostało już wyżej wyjaśnione, „uszczerbek” dla dotychczasowych zadań i realnych działań Muzeum II Wojny Światowej byłby w takim przypadku bezsporny i ogromny.

Zmiana statutu i idące za tym przerwanie ciągłości kierowania instytucją przez dyrekcję koordynującą od wielu lat prace merytoryczne nad wystawą stałą, spowodowałyby zahamowanie ciągłości prac i znaczące opóźnienie zakończenia robót. Oczywiście jest bowiem, że nowa dyrekcja czy nowy koordynator prac nad wystawą nie będą posiadać wystarczającej wiedzy do zarządzania skomplikowanym procesem prac wykończeniowych i zanim wdrożyliby się w zasady pracy, minęłoby dużo czasu (chciałbym zwrócić uwagę, że licząca przeszło 5 tys. metrów kwadratowych wystawa stała jest największą w Polsce historyczną wystawą narracyjną z rozbudowanymi wątkami i specyficzną scenografią).

Nie sposób też sobie wyobrazić w jaki sposób cele, o których mówił i pisał Pan Minister Gliński miałyby być zrealizowane poprzez połączenie naszej jednostki, prowadzącej od lat szeroką działalność na wielu polach, z *de facto* nieistniejącym Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, powołanym 22 grudnia 2015 r. Nie rozpoczęło ono od tamtej pory żadnej działalności,

Muzeum II Wojny Światowej

nie przedstawiło żadnych konkretnych planów na przyszłość, zatrudnia jedynie jedną lub dwie osoby (według danych udostępnianych opinii publicznej w kwietniu 2016 r.), nie posiada strony internetowej i adresu, na który można by kierować korespondencję. Muzeum Westerplatte nie jest więc realnie istniejącą instytucją kultury, o której działalności czy planach można by było formułować jakiegokolwiek sądy czy przewidywania. Jej łączenie z Muzeum II Wojny Światowej byłoby więc krokiem przede wszystkim o charakterze formalnym, prowadzącym do likwidacji istniejącego Muzeum II Wojny Światowej, nawet jeżeli nazwa nowej instytucji kultury byłaby identyczna.

Zgodnie z art. 5a ust. 2 ustawy o Muzeach połączenie dwóch instytucji kultury, w tym dwóch muzeów, może nastąpić po „pozytywnym zaopiniowaniu przez Radę do Spraw Muzeów.

Żywię nadzieję, że podejmując ostateczną decyzję w tym przedmiocie, weźmiecie Państwo pod uwagę argumenty przedstawione w niniejszym piśmie. Zwracam się więc do Państwa, jako ciała, od którego pozytywnej opinii zgodnie z obowiązującym prawem zależy wydanie aktu o połączeniu Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku z Muzeum Westerplatte i Wojny 1939, o pełne rozważenie zaistniałego stanu faktycznego, wsłuchanie się w głosy zarówno historyków tak polskich i zagranicznych, jak i obywateli, w tym darczyńców, którzy przekazali do Muzeum II Wojny Światowej swoje rodzinne pamiątki, często o ogromnym znaczeniu historycznym.

Ze względu na wszystkie przedstawionej powyżej okoliczności i argumenty zwracam się do Państwa o negatywne zaopiniowanie planowanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego połączenia obydwu muzeów.

Pragnę również poinformować, że w dniu 9 maja br. otrzymałem pismo Pana Jacka Milera, Dyrektora Departamentu Dziedzictwa Narodowego MKIDN (w załączeniu), informujące, że Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w przedmiotowej sprawie nie zamierza zasięgać opinii Rady do spraw Muzeów. W moim przekonaniu stanowisko takie oparte jest na błędnej interpretacji przepisów prawa, co przedstawiłem już wcześniej w piśmie z dnia 22 kwietnia 2016 r. do Pana dr hab. Michała F. Woźniaka, Przewodniczącego Rady do Spraw Muzeów. Mam nadzieję, że Pan Minister Gliński zmieni swoje stanowisko i zasięgnie opinii Rady do spraw Muzeów w sprawie tak istotnej dla całego polskiego środowiska muzealnego. Niezależnie od

Muzeum II Wojny Światowej

interpretacji art. 5a ustawy o muzeach, w moim przekonaniu nakazywałyby to dobre obyczaje, a przede wszystkim zasada partnerskiego traktowania tak ważnego ciała jakim jest Rada do spraw Muzeów, która powinna mieć możliwość wyrażenia stanowiska w kwestii tak istotnej i zagrażającej – w głębokim przekonaniu niżej podpisanego – autonomii muzeów i wszystkich instytucji kultury w Polsce.

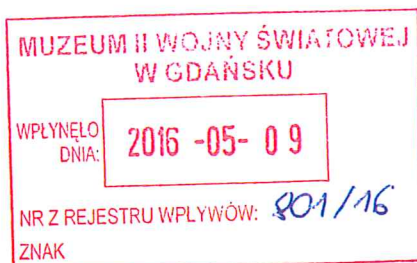
W związku z zaistniałą sytuacją zwracam się do Rady Muzeów z wnioskiem o jak najszybsze zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, o ile to możliwe – jeszcze przed posiedzeniem zaplanowanym na 27-28 czerwca. Sprawa planowanej likwidacji dotychczasowego Muzeum II Wojny Światowej ma charakter na tyle palący i bulwersujący, że zasługuje na pilną uwagę środowiska muzealnego. Jestem oczywiście w każdej chwili do Państwa dyspozycji, jeśli chodzi o dostarczenie dodatkowych informacji, czy też osobistą obecność na posiedzeniu Rady do spraw Muzeów, jeżeli uznalibyście Państwo za stosowne zaprosić mnie na nie.

Prof. dr hab. Paweł Machcewicz

Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Załączniki:

- pismo dyr. Jacka Milera MKiDN z dnia 9 maja 2016 r.
- raport z działalności Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku za 2015 rok.

Warszawa, 9 maja 2016 r.

Jacek Miller

Dyrektor

Departament Dziedzictwa Kulturowego

DDK/1289 /16

Pan

Prof. dr hab. Paweł Machcewicz

Dyrektor

Muzeum II Wojny Światowej

Szanowny Panie Dyrektorze,

w odpowiedzi na oświadczenie przesłane w reakcji na obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 maja 2016 r. o zamiarze i przyczynach połączenia państwowych instytucji kultury Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku oraz Muzeum Westerplatte i Wojny 1939 (Dz. Urz. MKiDN poz. 25), uprzejmie proszę o przyjęcie informacji, że procedura połączenia odbywa się na podstawie art. 18 i 19 ustawy z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*. W wyżej wskazanym trybie połączenie obydwu muzeów dokonane zostanie przez wydanie aktu przez ich organizatora – Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Jednocześnie proszę Pana Dyrektora o przyjęcie wyjaśnienia, że dopełnienie ww. procedury nie wymaga pozytywnej opinii Rady do Spraw Muzeów wydawanej na mocy art. 5a ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach*, który dotyczy przypadku łączenia muzeum z inną niż muzeum instytucją kultury, nie zaś łączenia muzeum z muzeum. Wynika to tak z wykładni historycznej, bazującej na uzasadnieniu zmiany treści art. 5a ustawy o muzeach wz. z nowelizacją ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, która weszła w życie 1 stycznia 2012 r., jak i z wykładni językowej oraz wykładni funkcjonalnej tego przepisu.

W świetle obowiązujących przepisów Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, jako organizator obu łączonych instytucji, w terminie do 5 sierpnia br., nada statut nowemu muzeum i dopełni wszystkich wymogów formalnych związanych z jego funkcjonowaniem.

Z poważaniem

